

تجزیه، تحلیل و نقد ♦♦

پونستر

بارویکردنشانہ شناسے لایہ ای

مزدک شگری کیانے
مریم خرازیان

تجزیه ، تحلیل و نقد پوستر
با رویکرد نشانه شناسی لایه ای
پدید آورندگان :

مزدک شکری کیانی ، مریم خرازیان
طراح و صفحه آرا : مریم خرازیان
چاپ اول : بهار ۱۳۹۳
چاپخانه : ذکر

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه
شابک : ۷-۰۰۰-۷۴۲۲-۶۰۰-۹۷۸
قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان

این کتاب با همکاری هنرستان هنرهای
زیبای پسرانه کرج تهیه شده است.

سرشناسنامه: شکری کیانی، مزدک، ۱۳۶۲
عنوان و نام پدیدآور: تجزیه ، تحلیل و نقد پوستر با رویکرد
نشانه شناسی لایه ای / مزدک شکری کیانی، مریم خرازیان
مشخصات نشر: تهران: راهنمای سفر، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری: ۹۶ ص: مصور (بخشی رنگی).
شابک: ۷-۰۰۰-۷۴۲۲-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه

موضوع: پوسترها- ایران
موضوع: نشانه شناسی و هنر
موضوع: گرافیک- ایران
شناسه افزوده: خرازیان، مریم، ۱۳۵۹-
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ش ۹ الف/ ۱۸۰۷ NC
رده بندی دیویی: ۷۴۹/۵
شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۲۵۸۰۸

تجزیه ، تحلیل و نقد پوستر
با رویکرد نشانه شناسی لایه ای

چاپ اول ، بهار ۱۳۹۳

مزدک شکری کیانی ، مریم خرازیان

هیچ بخشی از این کتاب، نمی تواند بدون اجازه
انتشارات راهنمای سفر دوباره سازی شود و یا
در سیستمی مورد استفاده قرار گیرد، به هیچ وجه به
صورت قابل در آمده، اسکن یا پرینت و یا کپی شود.
توضیحات کوتاه عکس ها تنها به منظور مطالعه کتاب
آورده شده اند. به منظور گردآوری اطلاعات دقیق
این مجموعه تلاش های بسیاری صورت گرفته است،
اما به روز شدن تغییرات در دنیای امروز اجتناب ناپذیر
است. ناشر مسئول تمامی تغییرات و عدم تناسب ها
نخواهد بود. لطفا ما را در جریان خطاهای موجود و یا
اطلاعات منسوخ بگذارید.

تماس با راهنمای سفر

۰۹۱۲۱۴۷۲۳۵۴ - ۷۷۴۵۱۲۷۵
Rahnamay.safar@gmail.com

فهرست

۵	مقدمه
	فصل اول
۹	زبان بدون کلام
	فصل دوم
۱۵	تصویر و تصور
۱۷	نشانه شناسی
۱۸	نشان
۱۸	نشانه های شنیداری
۱۹	نشانه های دیداری
۱۹	نشانه شناسی تصویر
۲۴	معنای صریح و معنای ضمنی
۲۶	مفهوم رمزگان
۲۸	پوستر
۳۱	عملکرد نشانه در پوستر
۳۴	نشانه شناسی لایه ای
۳۴	لایه های تشکیل دهنده یک اثر
	فصل سوم
۳۹	شاعرانگی یک طراح / فرزاد ادیبی
۴۷	میراث ماندگار / قباد شیوا
۵۵	حروف در قنات هنر / مسعود نجابتی
۶۵	شور بی پایان / پریسا تشکری
۷۳	آغاز یا پایان / رضا عابدینی
۸۱	حروف به مثابه تصویر / مهدی سعیدی
۸۷	ایده های پویا / مرتضی ممیز
۹۴	مجموعه پوستر ها
۹۶	منابع

مقدمه

کم‌توجهی هنرمندان، فرهیختگان، نویسندگان و منتقدان عرصه‌ی هنر، در گریز مخاطبین و آحاد جامعه از هنرهای تجسمی و تصویری در زمان کنونی بی‌تأثیر نبوده و لزوم پرورش و ارتقای سطح دانش بصری افراد جامعه از وظایف رسانه‌های جمعی است. از این رو در این تحقیق می‌خواهیم پایه‌پای هم‌بیاموزیم که چگونه با یک اثر هنری ارتباط برقرار کرده و به تجزیه و تحلیل آن به پردازیم.

هر اثر هنری ترکیبی است از تخیل و احساسات هنرمند، و قطعاً نمی‌توان با یک قالب منجمد و غیرمنعطف آثار هنری مورد تفسیر قرار گیرد. لذا هر مخاطبی در مواجهه با اثر هنری برداشت و فهم خاص خود را دارد. این امر بدین معنا نیست که تفسیر و تأویل اثر هنری، بی‌ضابطه و بدون منطق است. اما می‌توان ادعا نمود که منطق و استدلال خاص خود را، در بطن اثر می‌آفریند.

در متن حاضر می‌خواهیم راه‌های ساده‌ی ورود به دنیای تحلیل یک اثر هنری (در اینجا پوستر) را تجربه کنیم. هدف نهایی پرورش درک و دریافت بصری زیبایی‌شناختی عالم تصویر است. قطعاً نگاه تیزبین و موشکافانه‌ی هر فرد علاقمند و با ذوق، در کنار مطالعه‌ی مکتوبات عرصه‌ی هنری، به کشف رازها و پیچیدگی‌های بیشتری منجر خواهد شد که سرآخر لذتی وصف‌ناپذیر را برای وی به ارمغان می‌آورد.

تصویرشناسی، بررسی «مفهوم» و معناهای مستتر در اثر هنری است. در زمان خلق اثر، هنرمند برای دستیابی به بیان تصویری مناسب و

هماهنگ با موضوع یا درونمایه‌ی متن، هرگز براساس حدس، گمان و احساس لحظه‌ای یا حتی سلیقه شخصی و از آن مهم‌تر، بر مبنای عادات حرف‌های خود دست به کار نمی‌شود.

بلکه با استفاده از شیوه‌های بیانی شروع به خلق تصویر می‌نماید. تصویر اتخاذ شده، به محتوا و معنای نهفته در متن بستگی دارد، لذا تشخیص این نکته که متن پیشنهادی برای «معادل یابی بصری» باید به چه شیوه‌ای کار شود، بسیار اهمیت دارد.

انتخاب صحیح شیوه‌ای که با درونمایه متن هماهنگ باشد (انتزاعی، رمزی، واقع‌نمایانه)، خلاقیت و پختگی طراح را می‌طلبد اما استفاده متناسب از «تکنیک‌های خلق تصویر» هوشمندی و مهارت او را نشان می‌دهد. با هر تصمیم غلط، اثر مخدوش و کارآیی خود را به عنوان یک «نظام ارتباط بصری» در مواجهه با متن که یک «نظام ارتباط کلامی» است از دست می‌دهد و به همین اعتبار، می‌توان اذعان داشت که خلق تصویر یعنی یافتن معادل بصری متناسب با محتوای کلام و محتوای متن، با این نگرش باید گفت: تبدیل امر «خواندنی» به امری «دیدنی» روندی بسیار پیچیده است و به سفری از یک سرزمین آشنا به سرزمینی ناشناخته می‌ماند. این کتاب تلاشی است برای آشنا کردن طراحان گرافیک با شیوه‌ی تطبیقی میان زبان‌شناسی و خوانش تصویر. تصویرشناسی، به عنوان روشی برای بررسی تصویر، علمی است که براساس معیارهای زبان‌شناسی و ویژگی‌های مشترک میان نحوه‌ی بیان ادبی و تصویر شکل می‌گیرد.

پیرامون این موضوع از دیدگاه زبان‌شناسی نخستین اثر متعلق به بارت می‌باشد که در مقاله‌ای به بررسی لایه‌های موجود در یک آگهی تبلیغاتی به عنوان «ماکارونی‌پازانی» می‌پردازد، آثاری این چنین در میان زبان‌شناسان مختلف بسیار است. اما بررسی تصویر با رویکرد زبان‌شناسان و آگاهی از معیارهای هنری شاید کم باشد و بتوان نخستین نمونه‌ی آن را کتاب «پیش از تایپوگرافی» نوشته‌ی حسین سامانی دانست که با دانش زبان‌شناسی به بررسی تصاویر پرداخته و دید و شناخت هنری خود را نیز در بیان محتوا دخیل نموده است. ضمن بررسی تصویر در آثار گرافیکی (پوستر) و بیان ویژگی‌های مشترک زبان تصویر و کلام سعی شده است تا شیوه‌ی خوانش تصویر را بر اساس نشانه‌شناسی لایه‌ای برای تحلیل آثار گرافیک ارائه شود. با توجه به گسترده

بودن حوزه گرافیک هدف این تحقیق بررسی نشانه شناسی پوستر از دیدگاه نشانه شناسی تصویر و نشانه شناسی لایه‌ای است. متن در یک اثر هنری در برگیرنده ی کل محتوای ارائه شده می باشد.

نحوه ی بیان متن (پیام) و نحوه ی بازنمایی به عنوان بیانی تصویری برای کلام مشخص می شود و بازنمایی، به عنوان عملی برای دیگرسازی، عاری از تحریف نیست، ولی پرسش این است:

آیا اشکال دارد که از تحریف آگاه باشیم؟

آیا می توان با استفاده از قابلیت های گفتار و رمزگان آن به خلق تصویر به پردازیم؟ زبان در هر جامعه ای رمزگانی دارد که در غالب متن های ادبی خود را به رُخ می کشد. در ادبیات فارسی نیز «آرایه های ادبی» زینتی برای کلام هستند، آرایه های چون: تشبیه، تضاد، استعاره و... که خواسته و ناخواسته هر روز با آنها مواجه هستیم و آگاهانه و یا به صورت شهودی از این آرایه ها در خلق تصویر بهره می گیریم.

همان طور که در تصویر ۱ مشهود است تصویر فوق باز نمودی تصویری از ادبیات اثر می باشد. تصویر فوق نمونه ای از نقاشی دوره صفوی است که تصویرگر بر اساس شعر، تصویر ذهنی خود را ترسیم نموده است.

«چون بود ز جام بیخودی مست

جان کوی صفت نهاد بر دست

با کوی بدست شاه جهان داد

جان خوشتر از این کجا توان داد»

تصویرگر جهان خوش و خرم و پاک نیت را در بیان ابزاربازی چوگان دردستان شاه تشبیه نموده است و عالم خیالی شعر را به گوی چوگان بازان تشبیه نموده است. که هر روزه با توجه به اقدامات و اعمال ما از سوی به سوی دیگر می رود.

از این روی در این تحقیق سعی شده است تا با استفاده از نشانه شناسی تصویر که حقیقتاً می تواند ما را به درک بهتری از عمل دیگر سازی که توسط ذهن طراح براساس مفاهیم متن ارائه شده بیان نمود. و بتوان در ماحصل کار به صورت علمی به سنجش آثار گرافیکی پرداخت.

مطالب پیش رو با هدف آموزش گام به گام نشانه شناسی لایه ای و مفاهیم کلی آن و عملکرد نشانه در پوستر پرداخته می شود. علاوه براین در بخش دیگری از کتاب به آموزش تجزیه و تحلیل ولایه های موجود در تصویر پرداخته شده و آثار چند جلد طراح به صورت موردی مورد ارزیابی قرار گرفته است. امید است توانسته باشیم با تقدیم این کتاب زمینه آشنایی هنرجویان با علم نشانه شناسی و کاربرد آن در هنرهای تصویری قدمی برداشته باشیم.